

Csorba, Helena

Z wydawnictw Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1/3, 633-635

1956

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

(*La division du travail et les différentes classes sociales*), znajdujemy jedynie bardzo ogólnikowe napomknienia o tym, iż celem Platona była głównie dążność do utrzymania istniejącego stanu w zakresie hierarchicznego i poziomego podziału pracy („maintenir avec une extrême rigueur... la division du travail dans les sens hiérarchique et vertical“ — s. 134).

W zakończeniu autor zestawia poglądy Platona z (bliżej zresztą przez siebie nie sprecyzowanymi) zasadami chrześcijaństwa. Stwierdzając ich podobieństwo w niektórych przypadkach, dochodzi ostatecznie do wniosku, że platonizm i chrystianizm dzieli głęboka przepaść („la profondeur de l'abîme“ — s. 218). Taki oto jest rezultat badań autora, który pomijając główną problematykę nie umiał dostrzec genyzy zasadniczego zrębu systemu Platona, a ocenę tego systemu ze swego (zapewne) punktu widzenia przeprowadził — a i to bardzo ułamkowo — na kilku ostatnich kartkach dzieła w sposób zupełnie ogólnikowy.

W. Voisé

Z WYDAWNICTW OŚRODKA BIBLIOGRAFII I DOKUMENTACJI NAUKOWEJ PAN

Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN przystąpił w 1955 r., w ślad za „Biuletynem“¹, do rozpoczęcia cennego wydawnictwa Polska Bibliografia Analityczna — podejmując w ten sposób w nowej formie kontynuację „Sprawozdań“ z piśmiennictwa naukowego polskiego w dziedzinie nauk matematycznych i przyrodniczych. Wydawnictwo to samoistnie wychodziło przez cztery lata, a później aż do roku 1900 jako część Prac matematyczno-fizycznych, wydawanych w Warszawie przez S. Dicksteina, Wł. Gosiewskiego, Edwarda i Władysława Natansonów.

O tym, że Polska Bibliografia Analityczna² miała wypełnić lukę powstałą przez przeszło pół wieku, że nawiązuje do tradycji „Sprawozdań“, świadczy ustęp wybrany ze wstępu do tej pracy, który i dziś nie stracił na swej aktualności i nadal może służyć jako myśl przewodnia dla Polskiej Bibliografii Analitycznej. W przedmowie do „Sprawozdań“ z 1883 r. czytamy: „...Jedną z najbardziej ujemnych stron działalności (naukowej — przyp. H. Cs.) jest rozproszenie sił, a stąd rozproszenie prac ogłaszanych w języku polskim i rozrzuconych po różnych naukowych i nienaukowych wydawnictwach. Z rozproszenia tego wynika niedostateczne uwzględnienie przez wielu badaczy prac swojskich, a nawet zupełne ich pomijanie, bez względu na cenny materiał w nich zawarty...

...Ze względu na powyższe okoliczności założyliśmy sobie układać roczniki, przedstawiając w latach kolejnych obraz naszej wytwórczości w dzie-

¹ Biuletyn Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN. Zakład im. Ossolińskich — Wydawnictwo PAN, Warszawa 1955, rocznik III.

² Polska Bibliografia Analityczna — wyd. Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej PAN. Zakład im. Ossolińskich — Wydawnictwo PAN.

dzinie wiedzy matematycznej i przyrodniczej. Nie dosyć bowiem posiadać, trzeba znać dokładnie to, co się posiada, by własność należycie wyzyskać...“.

W ciągu pięćdziesięciu lat, które upłynęły od czasu ukazania się „Sprawozdań“, zmieniły się zarówno potrzeby nauki, jak i formy organizacyjne. Wobec rozkwitu nauki prawda zawarta w tym cytacie nie straciła bynajmniej na sile, a nowoczesne metody dokumentacji ułatwiają nie tylko dokładne poznanie stanu posiadania w dziedzinie naukowej.

Produkcja naukowa każdego kraju posiada swój wyraz w piśmiennictwie. Dziś rozmiary światowej produkcji przekraczają możliwość zapoznania się z pełną literaturą przedmiotu, choćby na wąskim odcinku. Wydawnictwa typu Bibliografii Analitycznej są z natury rzeczy międzynarodowe. W krajach kapitalistycznych zainteresowanie rozwojem przemysłu i techniki doprowadziło do wydawania „abstraktów“ najpierw ekonomicznych, potem społecznych i innych. Pojawiło się wiele wydawnictw tego typu, gdyż znalazły one olbrzymie zastosowanie praktyczne.

Mówiąc o inicjatywie Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji należy podkreślić, że wydawanie bibliografii w języku polskim będzie stanowiło dokument bogactwa narodowej twórczości naukowej. Dotychczasowy dorobek narodów słowiańskich ginął w ogólnym morzu kultury powszechnej, bez możliwości wyodrębnienia wkładu poszczególnych narodów.

Znaczenie tego nowego wydawnictwa może być trojaki:

1. Informowanie czytelników krajowych, jak również zagranicznych o tym, co się pojawiło w piśmiennictwie naukowym. Tytuły prac podawane w języku angielskim ułatwiają cudzoziemcom zwracanie się do Ośrodka Dokumentacji z zapotrzebowaniem. Redakcja Bibliografii informuje, że: „...każda praca wymieniona w zeszytach Bibliografii Analitycznej może być dostarczona na żądanie w oryginale, mikrofilmie lub fotokopii...“; zagraniczni uczeni mogą się zwracać nawet o tłumaczenia prac polskich na języki obce. Są to dziś daleko idące ułatwienia pracy naukowej.

2. Bibliografia lepiej aniżeli jakakolwiek inna forma publikacji będzie w stanie wskazać na stosunek osiągnięć placówek naukowych do planowanych zamierzeń w wydawnictwach naukowych. Może ona stanowić niezmiernie ważne kryterium kontrolujące działalność wydawnictw.

3. Bibliografia jest żywym dokumentem historii nauki.

Tak ważne zadania nakazują, ażeby jak najbardziej pozytywnie ustosunkować się do wydawnictwa. Wydaje się nam jednak, że aby mogły one zostać spełnione w całej swej rozciągłości, należałoby sobie życzyć, aby zakres Bibliografii Analitycznej nie ograniczał się jedynie do nauk matematyczno-przyrodniczych, lecz rozszerzył się również na filozofię, historię, pedagogikę i inne nauki humanistyczne. Rozproszenie sił w tej dziedzinie jest niewątpliwie wielką szkodą dla kultury.

Schematy przyjęte przez komitet redakcyjny Bibliografii Analitycznej dla potrzeb referowania piśmiennictwa polskiego są wynikiem uwzględnienia najnowszych prądów w nauce, odzwierciedlają problematykę, mają znaczenie twórcze dla klasyfikacji nauk w ogóle. Stanowią one pewien wyraz ostatnich tendencji w zakresie metodologii klasyfikacji nauk. Najprawdopodobniej kry-

tyki i omówienia Bibliografii przez specjalistów, którym mają służyć, wykażą w najbliższej przyszłości, o ile założenie komitetu redakcyjnego było słuszne.

Należy się bowiem spodziewać, że typ pracy, jakim jest wydawnictwo Bibliografii Analitycznej, stanie się wkrótce nieodłącznym narzędziem w warsztacie pracy każdego uczonego (w najbliższym czasie będą już podawane najnowsze publikacje w zakresie danej gałęzi nauki) i że dziś w nowych warunkach pracy naukowej nie będą aktualne gorzkie słowa redakcji „Sprawozdań”, drukowane po kilkuletnim doświadczeniu: „...Wszelako poparcie przez ogół nie szło w parze z uznaniem przez krytykę, wyrażonym dla celu jego, i gdyby było wolno sądzić z liczby czytelników, dla których nasza praca była pożyteczna, należałoby wnioskować, że na „Sprawozdanie“ jest w naukowym piśmiennictwie naszym za wcześnie..“

Polska Bibliografia Analityczna ukazuje się w seriach, które referują prace z zakresu nauk matematyczno-fizycznych, przyrodniczych oraz niektórych działów techniki. W dziedzinie astronomii i biologii zostanie uwzględnione również piśmiennictwo popularnonaukowe. Dotychczas ukazały się serie: astronomia i geodezja, chemia, biologia, fizyka, geologia, geografia, matematyka, mechanika. W niedalekiej przyszłości ukazać się dalsze zeszyty i dalsze serie.

W skład komitetu redakcyjnego wchodzi: Michał Łunc (przewodniczący), Wiktor Kemula, Czesław Nowiński, Jerzy Nowiński, Edward Passendorfer, Zenon Rogoziński, Eugeniusz Rybka, Roman Sikorski, Edward Stenz, Aniela Szejczerowa, Jan Weyssenhoff. Ponadto każda seria ma swego odrębnego redaktora.

Helena Csorba

Notatki bibliograficzne

Paul-Henri Michel, *De Pythagore à Euclide. Contribution à l'histoire des mathématiques préeuclidiennes*. Société d'édition „Les Belles Lettres“, Paris 1950, s. 699.

Punktem wyjścia dla autora tego grubego i bogato udokumentowanego tomu były greckie poszukiwania liczbowych, arytmetycznych kanonów piękna. Taki punkt wyjścia prowadzi oczywiście do idealistycznych koncepcji o matematyce greckiej jako o nauce, która zerwawszy z praktycyzmem początków matematyki dawnych cywilizacji Wschodu tworzy teorie „całkowicie oparte o rozumowanie“ (s. 20) i nie dba o zastosowania praktyczne.

Pomimo takiego sztucznego i fałszywego oderwania rozwoju matematyki od potrzeb praktyki technicznej i rozwoju innych nauk, książka Michela może być pożyteczna dzięki zgromadzeniu i starannemu usystematyzowaniu wielkiej ilości faktów.

Książka dzieli się na dwie wielkie części. Pierwsza ujęta jest bio-bibliograficznie i zawiera przegląd głównych źródeł, zestawienie szkół matematycznych od Talesa do Euklidesa oraz katalog matematyków przedeuklidesowych.